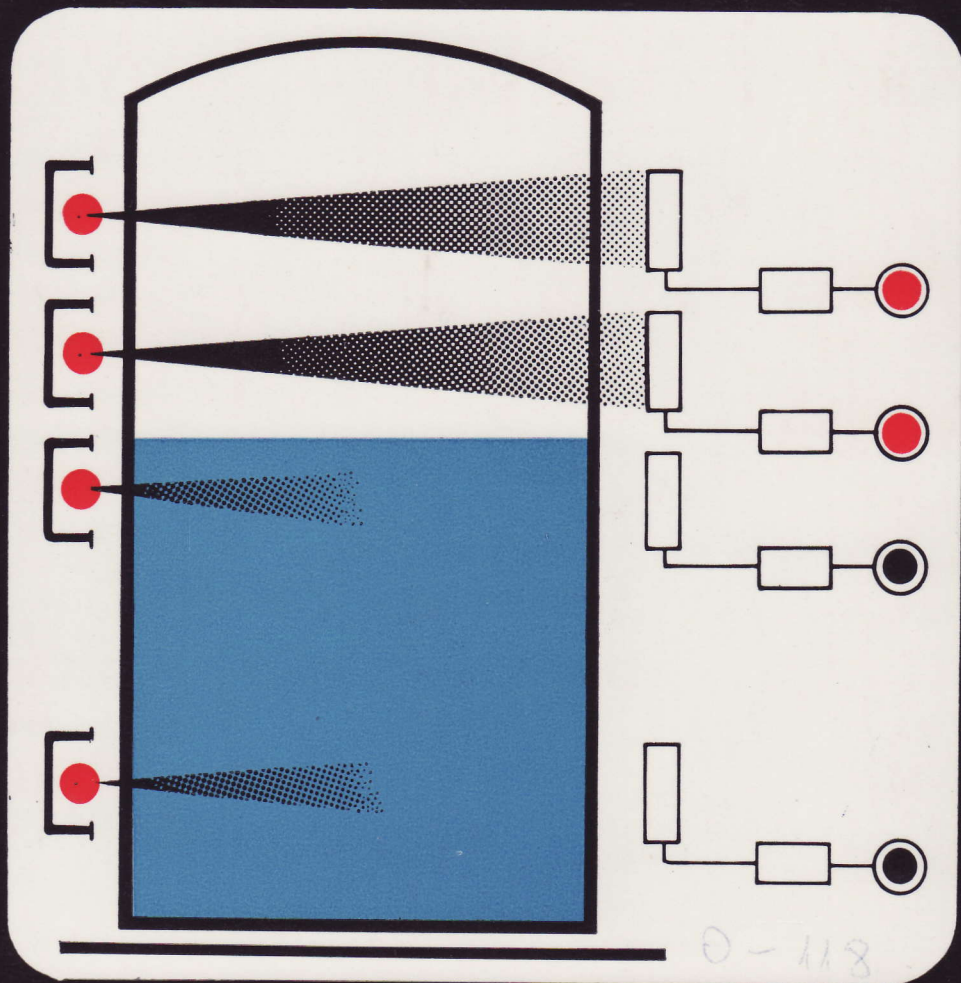

RÓZSA SÁNDOR

NUKLEÁRIS MÉRÉSEK AZ IPARBAN

Tartalomjegyzék

Előszó	9
1. Alapfogalmak	11
1.1. Izotópok és a radioaktivitás	12
1.2. A radioaktivitás törvényszerűségei és mértékegységei	14
1.3. Radioaktív sugárforrások	20
1.3.1. Zárt sugárforrások jellemzői	20
1.3.2. A zárttság kritériuma és ellenőrzése	21
1.3.3. Sugárforrások forgalmazása	22
1.4. A sugárzás és az anyag kölcsönhatása	25
1.4.1. α -sugárzás	26
1.4.2. β -sugárzás	27
1.4.3. γ -sugárzás	34
1.4.4. Neutron sugárzás	41
2. A radioaktív sugárzás észlelése	44
2.1. Az ionizációs kamra	48
2.2. Proporcionális számláló	51
2.3. Geiger—Müller számlálócső	54
2.4. Félvezető detektor	61
2.5. Szcintillációs számláló	66
2.5.1. Szcintillátorok	68
2.5.2. A fotoelektronsokszorozó cső	76
2.5.3. A működés stabilizálása	81
2.5.4. Szcintillációs spektrometria	86
2.5.5. Szcintillációs detektor félvezető fényérzékelővel	87
2.6. Ipari nukleáris műszerek detektorai	88

3. Mérési módszerek és mérőműszerek	95
3.1. Izotópos mérési módszerek	95
3.1.1. Közvetlen mérés	95
3.1.2. Differenciamérés	96
3.1.3. Kompenzációs mérés	97
3.1.4. Automatikus kalibrálás	98
3.2. Statisztikus mérési hiba	98
3.3. Izotópos mérőműszerek	100
3.3.1. A jelfeldolgozás elektronikus rendszerei	101
3.3.2. Univerzális mérőrendszerek	103
3.3.3. Sokcsatornás mérőberendezések	105
3.4. Ellenőrző rendszerek	108
4. Határérték-jelzés	110
4.1. Izotópos határérték-jelzés (gammarelék)	110
4.2. Izotópos berendezések változatai határérték-jelzési feladatok célszerű megoldására	114
4.3. Szintjelző gammarelék alkalmazása	120
4.4. Szintjelzők az automatizálásban	125
5. Szintmérés	130
5.1. Abszorpciós szintmérők	130
5.2. Követő szintmérők	135
5.3. Gammalokációs profilmérés	139
5.4. Szintszabályozás izotópos érzékeléssel	141
5.5. Szintmérés és technológiai ellenőrzés	143
6. Vastagságmérés	145
6.1. Izotópos vastagságmérés	145
6.2. Izotópos vastagságmérők	149
6.3. Vastagságmérők alkalmazása	154
6.4. Vastagság (felületi tömeg) szabályozás	160
6.5. Technológiai ellenőrzés vastagságmérő műszerekkel	164
7. Bevonatvastagság-mérés	167
7.1. β -reflexiós rétegvastagság-mérés	167
7.2. β -sugárreflexiós bevonatmérő készülékek	170
7.3. β -sugárreflexiós rétegvastagság-mérés alkalmazása	172
7.3.1. Ónbevonat vastagságának meghatározása	172
7.3.2. Cink (horgany) bevonatvastagságának mérése	172
7.3.3. Ezüstretek vastagságának mérése	173
7.3.4. Aranybevonat vastagságának mérése	173

7.3.5. Kettős rétegek vastagságának mérése.....	174
7.3.6. Műanyag és festékbevonatok mérése.....	174
7.3.7. Egyéb bevonatok vastagságának mérése	175
8. Sűrűségmérés	176
8.1. γ -sugár abszorpciós sűrűségmérés	177
8.2. A mérőhely kialakítása	179
8.2.1. A mérőedény teltsége	179
8.2.2. Levegőbuborék képződés.....	180
8.2.3. Lerakódás képződés a mérőcsőben	180
8.2.4. A mérőcső kopása	181
8.2.5. Az abszorpciós úthossz megválasztása	181
8.2.6. Hitelesítési lehetőség biztosítása	182
8.3. Sűrűségmérő műszerek	183
8.4. Izotópos sűrűségmérők alkalmazása.....	185
9. Nedvességtartalom-mérés	191
9.1. Neutronmoderációs nedvességtartalom-mérés	191
9.2. Nedvességmérők technológiai alkalmazása	197
9.2.1. Állandó nedvességtartalmú keverékek előállítás.....	197
9.2.2. Adagolás abszolút mennyiségű nedvességtartalommal	199
9.2.3. Súlykorrekciós adagolás	200
10. Anyagösszetétel meghatározása nukleáris műszerekkel	202
10.1. Sugárabszorpciós módszerek	202
10.1.1. β -sugárabszorpció alkalmazása	202
10.1.2. γ -sugárabszorpció alkalmazása.....	203
10.2. Sugárreflexió (szóródás) mérése	205
10.2.1. β -sugár reflexió alkalmazása	205
10.2.2. γ -sugár reflexió alkalmazása	206
10.3. Szekunder (másodlagos) sugárzás mérése	207
10.3.1. β -sugárzással gerjesztett szekunder sugárzás mérése	209
10.3.2. γ -sugárzással gerjesztett szekunder sugárzás mérése	209
10.3.3. Fluoreszcens sugárzás mérése	209
10.4. Neutronsugárzás alkalmazása	212
10.4.1. Aktivációs analízis	212
10.4.2. Prompt magreakciók alkalmazása	213
10.4.3. Neutronok abszorpciójának alkalmazása	213
10.5. γ -sugárzás szelektív kölcsönhatása	214

11. Nukleáris módszerek egyéb üzemi alkalmazási területei	215
11.1. Folyamatos mennyiségmérés szállítószalagon	215
11.2. Csomagtöltés ellenőrzés	217
11.3. α -sugárabszorpciós füstjelzés	218
11.4. Sztatikus töltések eliminálása	218
11.5. Nukleáris kéziműszerek	219
11.5.1. Talajtömörség-mérés	219
11.5.2. Reflexiós falvastagság-mérés	221
11.5.3. Szintkeresés	222
12. Izotópos mérőberendezések ipari létesítése	223
12.1. Megelőző adatfelvétel, készülékkiválasztás	223
12.2. Applikációs tervezés	224
12.3. Helyszíni műveletek	225
12.4. Sugárvédelem	226
12.4.1. Alapelvek	226
12.4.2. Sugárforrástartók	228
Függelék. Izotópos berendezések használati engedélyének kérelmi formája	231
Irodalom	233